Ekološki pristup u vizualnoj umjetnosti

Bošnjaković, Rebeka

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:472540

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

THE ACADEMY OF ARTS AND CULTURE IN OSIJEK

Repository / Repozitorij:

Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek

zir.nsk.hr

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU

ODSJEK ZA VIZUALNE I MEDIJSKE UMJETNOSTI

SVEUČILIŠNI PREDDIPLOMSKI STUDIJ LIKOVNA KULTURA

REBEKA BOŠNJAKOVIĆ

EKOLOŠKI PRISTUP U VIZUALNOJ UMJETNOSTI

ZAVRŠNI RAD

MENTOR:

izv. prof. dr. art. Tihomir Matijević

SUMENTOR:

dr. art. Margareta Lekić, umj. sur.

Osijek, 2021.

SAŽETAK

Završnim radom, *Ekološki pristup u vizualnoj umjetnosti*, potiče promatrače na razmišljanje o zagađivanju prirode te ih želi osvijestiti o tome problemu. Koristeći nove tehnike, likovni je rad izrađen od otpada. Time se želi naglasiti važnost materijala, jer reciklirani se otpad može iznova upotrijebiti u svrhu izrade kiparskog rada. Kao što se otpad dijeli na plastiku, staklo i papir, tako je i ovaj rad podijeljen na tri skulpture napravljene od jednog od ta tri materijala. Opisan je svaki korak nastajanja skulptura i obrađena je tema ekologije u umjetnosti te su navedeni umjetnici koji autorici služe kao inspiracija i na koje se referira u radu.

Ključne riječi: ekologija, priroda, otpad, skulptura

ABSTRACT

Final work *Ecological Approach in Visual Arts*, encourages observers to think about nature pollution and wants to make them aware of this problem. Using new techniques, the artwork is made from waste, and thus it wants to emphasize the importance of the material, because by recycling the waste author can reuse it for the purpose of making sculptural work. Just as waste is divided into plastic, glass and paper, this work is divided into three sculptures and each is made of one of these three materials. Each step of the creation of sculptures is described and the topic of ecology in art is elaborated, and the artists who serve as the author's inspiration and to whom the work refers are listed.

Key words: ecology, nature, waste, sculpture

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Rebeka Bošnjaković potvrđujem da je moj završni rad
pod naslovom Ekološki pristup u vizualnoj umjetnosti te mentorstvom Tihomira Matijevića rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da ni jedan dio ovoga završnog/diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Osijeku, _____

Potpis

_____

SADRŽAJ

1. UVOD.....1
2. EKOLOGIJA U UMJETNOSTI.....2
3. UZORI U VLASTITOM UMJETNIČKOM RADU 5
   3.1.HANS HAACKE.....5
   3.2.TARA DONOVAN.....6
4. ANALIZA I IZRADA ZAVRŠNOG RADA.....8
5. ZAKLJUČAK.....15
6. LITERATURA.....16
7. MREŽNI IZVORI.....17
8. POPIS SLIKOVNIH PRILOGA….....18

1. UVOD

Likovni dio završnog rada *Ekološki pristup u vizualnoj umjetnosti* sastoji se od tri skulpture od kojih svaka ima svoje značenje i predstavlja određeni dio okoliša. Cilj završnog rada je obraditi temu ekologije u umjetnosti. Autorica korištenjem materijala i tehnika u težnji za slobodnijim pristupom, eksperimentiranjem te istraživanjem, želi naglasiti njihovu važnost i osvijestiti promatrače o problemu zagađivanja okoliša s kojim se čovječanstvo susreće zbog prekomjernog bacanja otpada. U pisanom je dijelu pobliže objašnjeno i opisano tehničko iskustvo izrade likovnog dijela završnog rada. Također, spominju se određeni autori koji su autorici pomogli pri proširenju vidika u izradi završnog rada.

2. EKOLOGIJA U UMJETNOSTI

Ekologija je prirodna znanost koja se bavi proučavanjem odnosa među živim organizmima, njihovim značajem za životnu sredinu u kojoj borave i utjecajem okoline na njih. Ekološka je umjetnost vrsta umjetnosti koja proučava probleme u okolišu te ispravlja prirodne sustave. Umjetnicima je priroda oduvijek bila izvor inspiracije. U ekološkoj umjetnosti, umjetnici koriste prirodne materijale prilikom izrade likovnih djela. Oni su zabrinuti za okoliš te svojim radom pokušavaju povećati svijest javnosti o ekološkim problemima. Na taj se način potiču pojedinci na razmišljanje, na postavljanje pitanja i na promjenu svoje interakcije s prirodom i okolinom. Glavni je cilj ekološke umjetnosti briga za okoliš i ekosustav te stvaranje umjetnosti koja potiče na razmišljanje o zaštiti okoliša i korištenje prirodnih materijala. Ekološka umjetnost spaja umjetnike i znanstvenike u svojem radu. Umjetnici kroz različite projekte, skulpture i susrete pristupaju ekološkoj umjetnosti. Oni ne moraju nužno napraviti velike promjene u okolišu ali mogu promijeniti način razmišljanja i djelovanja pojedinca i to je ono što je važno. U dijalogu prirode i kulture kroz likovnu umjetnost profesorica Vera Turković piše kako se sve veći broj umjetnika bavi ekološkim pristupom umjetnosti te kako se time umjetnik približava prirodi: *„Problemi okoliša danas nisu više samo specijalnost znanstvenih eksperata, njima se jednako bavi i sve veći broj umjetnika, tako da možemo govoriti o različitim pravcima ekološke umjetnosti, kao umjetnosti koja ne samo da protestira protiv devastacije prirode i poziva na humanost, nego predlaže konkretna rješenja estetske rekonstrukcije prirode i projektira hipotetičko društvo u kojem bi bio prevladan nesklad između prirode i kulture. Ekološki pristup umjetnosti vidi se u tome što umjetnik više ne želi biti pasivni promatrač prirode, već se približava prirodi i ulazi u nju, stvara u njoj, za razliku od umjetnosti koja kroz prozor gleda na tu istu prirodu.“*[1]

Neki od mnogobrojnih mjetnika koji se bave ekologijom su Marina Debris, Alan Sonfist, Aurora Robson, Sayaka Ganz, i drugi. Ti umjetnici izrađuju skulpture, instalacije i fotografije od recikliranog materijala te otpada koji pronalaze u okolišu i svojim djelovanjem razvijaju ekološku osviještenost.

Na primjer, australska Marina Debris u svojem radu koristi otpad koji pronalazi na obali oceana te od njega izrađuje umjetnički rad. Izrađuje odjeću od nepromijenjenog otpada kojeg sakupi

(slika 1). Američka kustosica, Lisa Mathisen, piše kako Marina motivira ljude na kupnju proizvoda koji se mogu više puta iskoristiti jer želi prekinuti zagađivanje oceana plastikom.[2]

Slika 1: Marina DeBris, *Večernja haljina*, 2009.

Također i američka Aurora Robson prikuplja otpad koji se svakodnevno baca i od njega izrađuje skulpture kojima potiče na razmišljanje o zagađenju prirode (slika 2). U razgovoru s urednicom časopisa Luxiders, Alejandrom Espinosa, Aurora pojašnjava kako svojim radovima želi smanjiti zagađenje prirode te kako se nada da će sve veći broj umjetnika početi raditi s plastikom i na taj način riješiti problem onečišćenja okoliša.[3]

Slika 2: Aurora Robson, *Provjera nagrade*, 2013.

[1]Turković, Vera: Dijalog prirode i kulture, Soc. ekol. Zagreb, Vol 11 (2002.) No. 4 (317-330) str 317.

[2] Mathisen, L., *n.d*., Marina Debris: Davanje glasa moru, Pretvaranje otpada u umjetnički ekološki izraz, *Throomers*

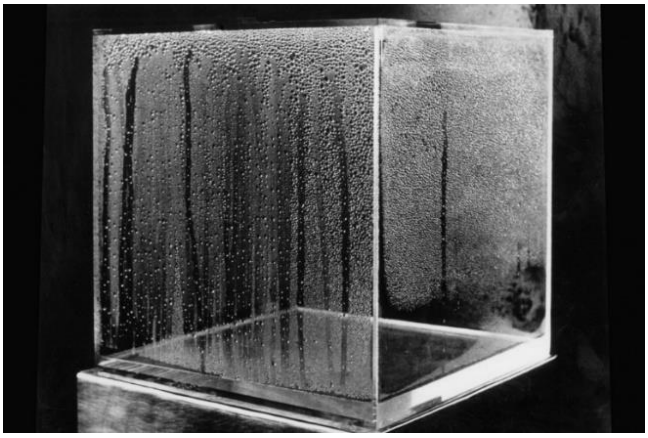
[3] Espinosa, A., *n.d.*, Od plastičnih krhotina do skulptura: Aurora Robson, *Luxiders*

3. UZORI U VLASTITOM UMJETNIČKOM RADU

Za završni rad *Ekološki pristup u vizualnoj umjetnosti* inspirirali su me radovi umjetnika Hansa Haackea i Tare Donovan. Njihovi radovi pružaju gledateljima prostor za stvaranje vlastitih dojmova i iskustava. Proučavajući ih shvaćam da su metode koje su koristili vrlo zanimljive i bliske mojim idejama i metodama te da se bave sličnim pitanjima i problematikom. Iz tog razloga, njihovo iskustvo i ideje, odigrali su važnu ulogu u razvoju mojih ideja za završni rad.

3.1. HANS HAACKE

Hans Haacke njemački je konceptualni umjetnik koji pokazuje interes za biološke pojave, kao na primjer u svojoj kondenzacijskoj kocki (slika 3). *Kondenzacijska kocka* napravljena je od pleksiglasa sastavljenog u oblik kocke. Unutar nje nalazi se destilirana voda koja, unatoč tome što je zatvorena, nastavlja prirodnu cirkulaciju. Prisutnošću svjetla, strujanja zraka i ljudi koji ju posjećuju, zagrijava se unutrašnjost kocke tvoreći vječni ciklus isparavanja, kondenzacije i taloženja. Taj vječni ciklus poziva gledatelja da budu promatrači i sudionici u njegovom radu. Američka povjesničarka umjetnosti, Amy Rhan, piše kako nakon što je stvorio niz skulptura u kutijama "kap po kap", Haacke je napravio svoju prvu kondenzacijsku kocku, tražeći od publike da prolije vodu kroz različite odjeljke. Iako kondenzacijska kocka zahtijeva manje izravnog sudjelovanja, ona ipak reagira na prisutnost publike.[2]

Slika 3: *Kondenzacijska kocka*, Hans Haacke, 1965

[2] Rahn, A., (2016.), Hans Haacke, *Kondenzacijska kocka*

3.2. **TARA DONOVAN**

Ono što karakterizira djela američke kiparice Tare Donovan, upotreba je malih predmeta iz svakodnevnog života koje ona preoblikuje u neočekivane oblike. U njezinom radu možemo vidjeti kako koristi materijale kao što su igle, čačkalice, vrpce, papirnati tanjuri, olovke itd. Američka profesorica Karen Myers, piše kako Tara uživa u neostvarenom kiparskom potencijalu materijala poput šalica i tanjura. Ona shvaća kako može iskoristiti jednostavne potrošačke proizvode u stvaranju umjetničkih djela. Njezine skulpture prikazuju njezinu osjetljivost na materijale, njihove karakteristike i potencijal za stvaranje vizualnih doživljaja.[3]

Donovanin rad *Bez naziva,* sastoji se od tri kocke izrađene od čačkalica, pribadača i slomljenog stakla (slika 4 i 5). Kocke od čačkalica i pribadača napravila je na jednak način. Kutiju je ispunila čačkalicama ili pribadačama koje je utisnula, zatim je uklonila kutiju a čačkalice i pribadače su zbog svoje gustoće i statike zadržale oblik kocke. Ovisno o kutu promatranja, svijetlosti i udaljenosti, gledatelji dobivaju dojam da je rad izrađen od potpuno drugog materijala. Na primjer u slučaju kocke od čačkalica, promatrači imaju dojam da je načinjena od tkanine. Tek kada se približe shvate o kojem se materijalu radi. Treća kocka izrađena je od naslaganih listova stakla koji su izlomljeni. Dakle, kao i u ovom radu, tako i u njenim ostalim radovima, kada gledatelji otkriju od kojeg je materijala napravljeno djelo, često budu iznenađeni jer shvate da je rad izrađen od svakodnevnih predmeta i preoblikovan u umjetničko djelo. Na taj način ona potiče promatrača na razmišljanje i istraživanje te osvještavanje na problem zagađivanja. Njezino upuštanje u korištenje raznolikih svakodnevnih predmeta, kako bi istražila odnos između praznog prostora i predmeta, poslužilo mi je pri stvaranju mog završnog rada. Njezin je rad vizualno sličan mojem jer se sastoji od tri kocke i jer je napravljen od materijala iz bliskog okruženja.

[3] Myers, K., (2008.), Tara Donovan, *Daily Serving*

Slika 4: Tara Donovan, *Bez naziva,* 2004.

Slika 5: Tara Donovan, *Bez naziva,* 2004.

4. ANALIZA I IZRADA ZAVRŠNOG RADA

Završnim radom *Ekološki pristup u vizualnoj umjetnosti* želim pokušati osvijestiti promatrača o problemu zagađivanja okoliša. Inspiraciju za rad dobila sam kada sam prošla kroz studentski kampus i vidjela smeće koje mladi ostavljaju. U želji za promjenom tog prizora odlučila sam svoj završni rad napraviti upravo od smeća. Rad se sastoji od tri skulpture koje su u obliku kocke jednostavnih obrisnih linija i jednakih proporcija te one reprezentiraju mora, šume te čovjeka. Rad je puna plastika te je izrađen tehnikom lijepljenja otpada na kocke od stirodura. Stirodur sam koristila jer nije biorazgradiv. Volumen ne prodire u prostor pa možemo reći da je masa skulptura apsolutna jer je odnos volumena i prostora statičan. S obzirom na to da je rad napravljen od otpada, imala sam širok izbor materijala te je svaki dio rada napravljen od različitog materijala: plastike, ogledala (stakla) i papira (kartona). Izgledom, skulpture vizualno podsjećaju na kontejnere za odlaganje smeća.

Prva je skulptura napravljena od zelenih plastičnih boca. Koristila sam zelene plastične boce, jer predstavljaju prirodu, odnosno zelene šume. Plastika se koristi u velikim količinama te često služi samo za jednokratnu upotrebu i tako se lako odbacuje i zamjenjuje novom. Na taj se način velika količina plastike baca u okoliš te se tako ugrožava i truje priroda i njezina staništa, ali i naše zdravlje. Plastična ambalaža, vrećice i boce, umjesto da se recikliraju, uglavnom završe na odlagalištima otpada, ali najčešće u šumama i morima. Smatram kako bi se taj problem riješio kada bi svatko brinuo o smeću koje ostavlja za sobom te zamijenio korištenje plastičnih vrećica s onim platnenim.

Druga je skulptura napravljena od stakla, odnosno razbijenog ogledala. Ogledalo prikazuje sve ono što ga okružuje, točnije u ovom radu smeće te odraz promatrača. Ono što promatrač vidi zrcalo je njega samog, kao zagađivača. Rad je postavljen na visinu očiju jer je ideja da promatrač vidi sebe u odrazu pored smeća i na taj način osvijesti problem zagađivanja. Također, razbijeno se ogledalo može usporediti s čovjekovom krhkosti i ranjivosti. Da bi sredio nered u sebi, čovjek prvo mora počistiti okolinu oko sebe.

Tekstura prve dvije skulpture je relativno glatka, dok je treća hrapava jer je napravljena od kartona. Trake kartona sam rezala u obliku valova koji predstavljaju more. Papir i karton najviše se koriste za tiskanje, ali i za izradu ambalaža. Njegovom reciklažom smanjujemo onečišćenje zraka, šuma i voda. Briga je o oceanu od velike važnosti za zaštitu zemlje na kojoj živimo. Ocean je postao veliko odlagalište smeća. Kako bi se riješio taj problem, potrebno je reciklirati

otpad jer time smanjujemo proizvodnju nove plastike i papira. Mišljenja sam da je recikliranje otpada bitno jer tako manje trujemo planet i ostavljamo ga čišćim za buduće generacije.

Izradu ovog rada podijelila sam u dvije faze. Prva je faza bila sastavljanje kocke kao osnove za daljnji rad. Materijal koji sam koristila za ovu fazu bio je stirodur. Njega sam rezala na jednake kvadrate te sam ih potom spojila u kocke. Dimenzija svake kocke je 40x40x40 cm (slika 6).

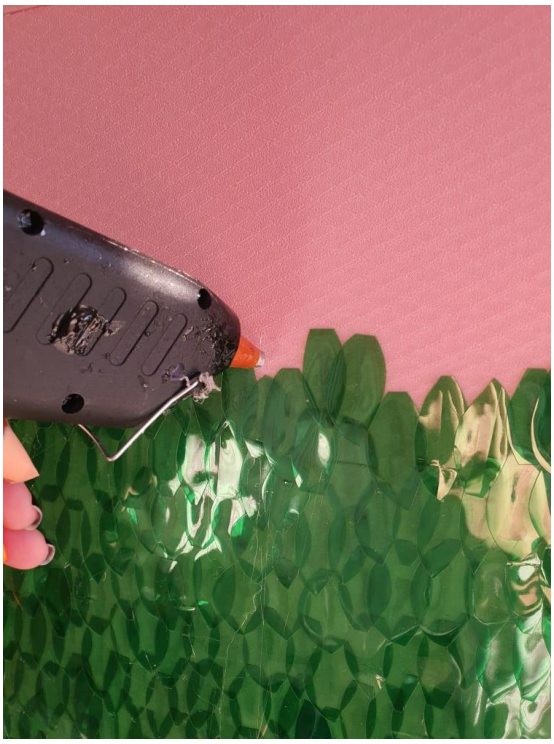

Slika 6: Prva faza izrade

U drugoj fazi izrade, na svaku sam kocku lijepila različit materijal. Prva kocka, koja je zelena, napravljena je od zelenih plastičnih boca. Kada sam prikupila dovoljan broj boca svaku sam očistila te izrezala na jednake dijelove u obliku listova (slika 7 i 8). Listove sam silikonom lijepila jedan do drugog dok nisam popunila cijelu kocku sa svih strana. Kocka predstavlja šume, a zeleni listovi od plastike imitiraju lišće s grmlja te samim time kocka izgledom podsjeća na grm. Na drugu sam kocku lijepila ogledala. Za svaku sam stranicu kocke razbila ogledalo nakon čega sam ih silikonom lijepila na stranice. Nakon što sam zalijepila sve stranice uzela sam silikon i njime ispunila sve neravnine (slika 9 i 10). Treća je kocka napravljena od kartona odnosno ljepenke. Ljepenku sam prvo rezala na trake u obliku valova te sam ih lijepila jedan do drugoga imitirajući more. Potom sam kocku obojala plavim lakom (slika 11 i 12). Skulpture su postavljene na postamentima jednake širine i debljine kao i kocke (slika 13 i 14).

Slika 7: Druga faza izrade, rezanje plastike

Slika 8: Druga faza izrade, lijepljenje plastike

Slika 9: Druga faza izrade, razbijanje ogledala

Slika 10: Druga faza izrade, lijepljenje ogledala

Slika 11: Druga faza izrade, rezanje kartona

Slika 12: Druga faza izrade, lijepljenje kartona

Slika 13: Postav rada

Slika 14: Postav rada

5. ZAKLJUČAK

Tri skulpture, napravljene za završni rad *Ekološki pristup u vizualnoj umjetnosti*, izrađene su od različitih vrsta materijala kako bi svaka skulptura simbolično označavala tri dijela prirode. Skulpture u obliku kocke istih dimenzija izrađene su lijepljenjem plastike, kartona i ogledala na stirodur. Ovim radom postignuto je ostvarenje cilja koji je bio poticanje promatrača na razmišljanje o prekomjernom bacanju otpada u okoliš, tj. osvještavanje o zagađenju prirode. Cilj je postignut na način da su u radu korišteni materijali koji nisu biorazgradivi, ali se mogu reciklirati. Interes za recikliranje bitan je za zaštitu i očuvanje okoliša jer se pomoću njega smanjuje količina otpada.

6. LITERATURA

1. Šuvaković, M., (2005.), Pojmovnik suvremene umjetnosti, Zagreb, Horetzky – Vlees & Beton

2. Šimat Banov, I., (2013.), Hrvatsko kiparstvo od 1950. do danas, Zagreb, Naklada Ljevak

3. Vera, T., (2002.), Izvorni znanstveni članak Dijalog prirode i kulture kroz likovnu umjetnost,; Akademija likovnih umjetnosti. Zagreb Soc. ekol. Zagreb, Vol 11 (2002) No. 4 (317-330)

4. Bruneau, P, Sculpture,(2015.) From Antiquity to the Present Day, Taschen, 2015.

7. MREŽNI IZVORI

1. Što je Eko Umjetnost?
   URL: //www.plushbeds.com/blogs/green-sleep/what-is-eco-art?fbclid=IwAR2TCZVh8z3CYzSGhTPUpye3GW8RCLox3mkIREh_z9TpA7exqBDpDdh4ffs (9. rujna 2021.)

2. Marina Debris: Davanje glasa moru
   URL: //throomers.com/marina-debris-giving-voice-to-the-sea/ (9. rujna 2021.)

3. Od plastičnih krhotina do skulptura: Aurora Robson
   URL: //luxiders.com/aurora-robson/ (10. rujna 2021.)

4. Hans Haacke, Kondenzacijska kocka
   URL://postwar.hausderkunst.de/en/artworks-artists/artworks/condensation-cube-exhibition-copy-kondensationswuerfel-ausstellungsduplikat (3. rujna 2021.)

5. Tara Donovan: Bez naslova
   URL: //www.taubmanmuseum.org/calendar/11677/tara-donovan-untitled (3. rujna 2021.)

6. Pravila za rast: Razgovor s Tarom Donovan
   URL: //sculpturemagazine.art/rules-for-growth-a-conversation-with-tara-donovan/?fbclid=IwAR3xNV9BeXLrhO86ZdfyEV5IIH2qRsSO1-sacQ4YQ2BuQCXvVodfg0aekZ0 (9. rujna 2021.)

7. Tara Donovan
   URL: //www.dailyserving.com/2008/12/tara-donovan-2/?fbclid=IwAR3LmbekgarmrES__81cLczFDBuBnOHKZVTVkT6EUJ8sTWZUEX8k28j0QMA (9. rujna 2021.)

8. **POPIS SLIKOVNIH PRILOGA**

Slika 1: Marina DeBris, *Večernja haljina*, 2009.
URL: https://i1.wp.com/throomers.com/wp-content/uploads/2019/11/marina-debris5.png?w=725&ssl=1 (9. rujan 2021.)

Slika 2: Aurora Robson, *Provjera nagrade*, 2013.
URL: //media.managedartwork.com/ElisaTucciArt/site/images/Photos/arscrutinyonthebounty550114904__114904.jpg

Slika 3: Hans Haacke, *Kondenzacijska kocka*, 1965.

URL: //postwar.hausderkunst.de/uploads/artworks_images/_1024xAUTO_crop_center-center_95/Haacke_Condensation-Cube_MACBA_1500.jpg (3. rujna 2021.)

Slika 4: Tara Donovan, *Bez naziva*, 2004.
URL: //i.pinimg.com/564x/20/5c/cb/205ccb1e20642ea3282903657f8acde9.jpg (2. rujna 2021.)

Slika 5: Tara Donovan, *Bez naziva*, 2004.

URL: //3.bp.blogspot.com/-xnFgmUs8Qs8/U8Tyx_UUKKI/AAAAAAAAc8I/N17LlOqGImY/s1600/P1410661.JPG (9. rujna 2021.)

Slika 6: Prva faza izrade, autorska fotografija

Slika 7: Druga faza izrade, rezanje plastike, autorska fotografija

Slika 8: Druga faza izrade, lijepljenje plastike, autorska fotografija

Slika 9: Druga faza izrade, razbijanje ogledala, autorska fotografija

Slika 10: Druga faza izrade, lijepljenje ogledala, autorska fotografija

Slika 11: Druga faza izrade, rezanje kartona, autorska fotografija

Slika 12: Druga faza izrade, lijepljenje kartona, autorska fotografija

Slika 13: Postav rada, autorska fotografija

Slika 14: Postav rada, autorska fotografija